

Uroku książce dodają właściwości stylu ks.W.Kani, dzięki któremu materiał w niej zawarty odbierany jest z dużym zainteresowaniem. Niektóre jednak porównania są może zbyt często powtarzane, np.: /"Didache"/ - "p e r ł a wczesnego piśmiennictwa" /s.13/, "List do Diogneta to p e r ł a w literaturze młodego Kościoła" /s.24/, "O modlitwie" - p e r ł a wśród dzieł wielkiego aleksandryjczyka" /s.33/. Świadczą one jednak o zachwycie Autora nad literaturą patrystyczną. Przybliżają nam ją również bezpośrednie odniesienia do historii i literatury polskiej: J.Kochanowskiego /s.41/, A.Mickiewicza /s.52/, J.Długosza i bł.Jadwigi Królowej Polski /s.93/.

W "Przedmowie" odwołuje się Książd Profesor do swej serii "Głos Tradycji" określając ją jako wybrane z Patrologii "perły" /s.5/. Połączenie "Głosu Tradycji" i "Świadków Tradycji" dałoby polskie "portrety Ojców Kościoła" ilustrowane własnymi przekładami ich autora. Ze względu na niewielki nakład zarówno "Głosu Tradycji", jak i "Świadków...", a przede wszystkim ze względu na ich wartość, uzasadnione byłoby ich nowe opracowanie oraz wydanie w nakładzie, który by umożliwiał ich osiągnięcie wszystkim zainteresowanym. Nakład bowiem 100 czy 400 egzemplarzy czyni je trudno dostępnymi "perłami" w polskim piśmiennictwie patrystycznym.

Czesław Mazur

4. Głos Tradycji, Tłum. i oprac. ks. Wojciech Kania, I-VIII, Tarnów 1980-1983, Nakładem autora.

Jest to seria broszur /10x14/ z tłumaczonymi tekstami patrystycznymi, wydawana na wzór włoskich "fioretti patristici" angielskich "pocketbooks", czy francuskich "livres de poche". Każda z nich posiada odpowiadającą treści ilustrowaną okładkę, krótki wstęp i spis rzeczy, co w sumie budzi zainteresowanie oraz zachęca do niedługiej i nienużącej lektury. Twórcą tego oryginalnego przedsięwzięcia jest ks.dr hab. Wojciech Kania,

profesor Wyższego Seminarium Duchownego w Tarnowie, znany tłumacz patrystycznych pism greckich i łacińskich, a od r. 1973 pierwszy i jedyny w Polsce starożytnych chrześcijańskich tekstów syryjskich, które nie tylko przekłada, ale często na własny koszt wydaje. Znane są wszystkim sympatykom antyku chrześcijańskiego jego zapał i niezmożona gorliwość w propagowaniu myśli patrystycznej oraz piękny język jego przekładów, choć tym ostatnim nie brak czasem usterek pod względem dokładności, szczególnie przy podawaniu lokalizacji tłumaczonych tekstów oryginalnych, co utrudnia cytowanie. Temu to odważnemu przedsięwzięciu, które autor nazwał "Głosem Tradycji" pragniemy poświęcić kilka uwag przede wszystkim o charakterze informacyjnym, by dostrzec i ocalić od zapomnienia ten ciekawy pomysł zaznajamiania nawet mniej przygotowanych czytelników z pismami Ojców Kościoła, tym bardziej, że z racji bardzo niskiego nakładu /300 egz./ jest on trudno dostępny.

I. Nauka Dwunastu Apostołów /Didachè/, Tarnów 1982, ss.16.

Jest to nową tłumaczenie "Didachè", opublikowane po raz pierwszy w r.1970 /Sakramenty Wiary, Kraków 1970, 131-138/, powtórzone teraz samodzielnie z niewielkimi zmianami stylistycznymi. Podstawą przekładu jest tekst krytyczny wydany w greckiej serii patrystycznej: "Bibliothèque Hellenon Pateron 1" /Athenai 1955, 215-220/, co zostało zaznaczone w pierwszej publikacji tłumaczenia. Dziwi więc nieco uwaga umieszczona w omawianej broszurze /s.5/: "Tłumaczenie Didache na podst. SC 248". W porównaniu z przestarzałym już nieco przekładem ks.A.Lisieckiego /Ojcowie Apostolscy, Poznań 1924, POK 1,7-40/, tłumaczenie ks.W.Kani odznacza się pięknym stylem jak i słownictwem. Warto tu zaszyfalizować, że prof. A.Świderkówna przygotowała nowe tłumaczenie tego najstarszego wczesnochrześcijańskiego pozabiblijnego dokumentu, który ukaże się drukiem najpierw w VII tomie: "Ojcowie żywi", a następnie w serii "Pisma Staro- chrześcijańskich Pisarzy".

II. Św. Cyryl Jerozolimski, Katecheza o Mszy świętej, Tarnów 1982, ss.16.

Również i w tym wypadku mamy do czynienia z przedrukiem

tłumaczenia V Katechezy mystagogicznej św. Cyryla Jerozolimskiego /+386/, publikowanego wcześniej już czterokrotnie /"Currenda" 107/1957/618-623; A.Bober, Antologia patrystyczna, Kraków 1965, 123-127; św. Cyryl Jerozolimski, Katechezy, tłum. W.Kania, Warszawa 1973, PSP 9, 317-323; ks. M.Michalski, Antologia literatury patrystycznej, II, Warszawa 1982, 336-339/.

Warto tu podkreślić, że jest to jedyne używane obecnie polskie tłumaczenie tej katechezy, wydawane aż pięciokrotnie, co z jednej strony może świadczyć o dobrym i zadawalającym wszystkich przekładzie, z drugiej zaś o braku zainteresowania Polaków twórczością tego starożytnego duszpasterza, mimo iż na tym polu mamy pewne tradycje, gdyż pierwszym wydawcą katechez mystagogicznych był warmiński kanonik Jan Grodecki /Wiedeń 1560/, który w 1564 r. przełożył je na język łaciński; w r.1562 wydawał je również Stanisław Hozjusz. Obok tekstu V Katechezy mystagogicznej omawiana broszura zawiera na stronach 14-15 fragment IV Katechezy mystagogicznej /rozd.2-3, 5-6, 9/ zatytułowany: "Ciało i Krew Pańska" /również publikowany wcześniej: "Currenda" 108/1958/361-363; A.Bober, Antologia patrystyczna, dz.cyt. 122-123; PSP 9, 314-316; M.Michalski, Antologia literatury patrystycznej, dz.cyt. 334-336/. Szkoda, że Tłumacz nie wspomniał nigdzie, że w wydawanej broszurze publikuje całą V i fragmenty IV Katechezy mystagogicznej, jak również nie zaznaczył przynajmniej kropkami opuszczonych części tej ostatniej. Także przypis odnośnie tekstu oryginalnego /s.3/: "PG 33,331-1180", wydaje się być zbyt ogólny i niedokładny, bo odnosi się do wszystkich katechez /mieszczą się :PG 33, 331-1128,- mylnie podano: PG 33,331-1180/, a nie do publikowanych w broszurce /IV myst. = PG 33, 1097-1105; V myst. = PG 33, 1109-1128/. Może warto by pomyśleć o nowym przekładzie katechez mystagogicznych w oparciu o ich nowy tekst krytyczny opracowany przez A.Pié-dagnela /Catéchèses mystagogiques, Paris 1966, SCh 126, 82 - 174, IV=ss.134-144, V=ss. 146-174/. Przekład katechez zawartych w omawianej broszurze, w porównaniu z poprzednimi jego wydaniem, jest lekko stylizowany i posiada tytuły ich poszczególnych części, co zapewnia przejrzystość i zachęca do czytania. Na koniec chcielibyśmy zwrócić uwagę na pewne nieścisłości, by

może drukarskie, jakie się zakradły w tłumaczeniu IV Katechezy mystagogicznej. W niektórych wydaniach /"Currenda", Antologia patrystyczna, nasza broszura/ akapit 6 brzmi zgodnie z tekstem oryginalnym /PG 33,1101, Sch 126, 138/ następująco: "Nie patrz więc na chleb i wino jak na czysto ziemskie rzeczy". W innych natomiast /PSP 9,315; Antologia literatury patrystycznej 335/ wiersz ten brzmi: "Nie patrz więc na chleb i kielich jak na czysto ziemskie rzeczy". Podobnie w akapicie 9 pierwszy jego wiersz w pewnych wydaniach /"Currenda"; PSP 9,316; Antologia literatury patrystycznej 335/ brzmi zgodnie z tekstem oryginalnym /PG 33,1104; Sch 126,144/: "Wiedząc już i wierząc, że to, co wygląda na chleb, nie jest wcale chlebem, choć smak na to wskazuje, lecz Ciałem Chrystusa, i to, co wygląda na wino, nie jest winem, chociaż ma smak wina, ale Krwią Chrystusa", a w "Antologii patrystycznej" A.Bobera /s.123/... nie jest wcale chlebem choć znak na to wskazuje, ... nie jest winem, chociaż ma smak wina", - w omawianej zaś przez nas broszurze /s.15/: ... nie jest wcale chlebem, choć znak na to wskazuje ..., nie jest winem, choć ma znak wina". Przy ponownym wydawaniu tej katechozy warto by więc ujednoczyć jej tekst.

III. Św. Cyryl Aleksandryjski, Ku czci Bogarodzicy, Tarnów 1982, ss.16.

Tytuł broszury nie jest w pełni adekwatny, bo zawiera ona oprócz publikowanej już wczesniej IV Homilii efeskiej /PG 77,992-996; Św. Cyryl Aleksandryjski - Wykład prawdziwej wiary, W obronie tytułu "Dogarodzica", Homilie efeskie, tłum. W.Kania, Warszawa 1980, PSP 18, 238-241/ dwa tłumaczone po raz pierwszy krótkie listy Cyryla /+444/ do kleru i ludu aleksandryjskiego /Ep.20, PG 77, 128-129; Ep. 25, PG 77, 137-140/, w których jednak nie ma żadnej wzmianki maryjnej; pierwszy pisany przed Soborem Efeskim, drugi zaś po nim, informuje o jego decyzjach. Główny więc trzon broszury stanowi dyskusyjna co do autentyczności /odrzuca ją E.Schwartz, w: Acta Conciliorum Oecumenicorum I, I, 4, s. XXV; bronią jej: R. Caro, La Homilética Mariana Griega en el Siglo V, /Marian Library Studies 4/, II, Dayton 1972, 269-283; M. Santer, The Authorship and Occasion of Cyril of Alexandria's Sermon on the Virgin /Hom. Div. IV/,

StP 12/1975/144-150/ IV Efeska homilia maryjna, nazywana "naj-sławniejszym kazaniem maryjnym w starożytności" /Quasten/, które nasz Tłumacz, idąc za opinią większości patrologów, przypisuje Cyrylowi /por. ks.W.Kania, Autentyczność homilii efeskiej "Ku czci Bogarodzicy", w: Maria w tajemnicy Chrystusa. Akta sympozjum patrystyczno-dogmatycznego w Niepokalanowie 14-16 IX 1981 - w druku/. Warto tu przypomnieć, że jest to drugie polskie tłumaczenie tej mowy /pierwsze zob. A.Bober, Mowa soborowa o Maryi Bogarodzicy, TP 19/1965/nr 33, s.1, 15 sierpnia = Antologia patrystyczna 140-142/. Przekład homilii zawartej w omawianej broszurze, piękny i pełen głębokiego patosu, posiada dobrze zaznaczoną lokalizację, podobnie jak dwa dołączone tłumaczenia listów /dokonane w oparciu o tekst Migne'a/. Między nim jednak a pierwszym jego wydaniem w PSP zakradły się już pewne rozbieżności, które możnaby ostatecznie wytłumaczyć względami stylistycznymi: rozdz.I /PG 77, 992B/: "ὁ ἴης Τριᾶς ἀγαδζεται, ὁ ἴης σταυρὸς τίμιος ὀνομαδζεται καὶ προσκυεῖται εἰς πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. I wydanie /PSP 18,239/: "Dzięki Tobie odbiera cześć Trójca, Dzięki Tobie w całym świecie hołd odbiera krzyż drogocenny". II wydanie /broszura s.7/: Dzięki Tobie wielbimy Trójcę Świętą, Dzięki Tobie o czimy na całej ziemi krzyż drogocenny, Dzięki Tobie raduje się niebo". A.Bober /Antologia patrystyczna 140/: "Dzięki Tobie wielbimy Trójcę, dzięki Tobie raduje się niebo".

IV. Św.Efrem, Pieśń Pustyni Syryjskiej, Tarnów 1980,ss,28.

Broszura zawiera, jak stwierdza sam Tłumacz we wstępie, "7 pieśni liturgicznych" św. Efrema Syryjczyka /+373/, które oprócz dwóch, nie były jeszcze znane językowi polskiemu. Ks. W.Kania, jedyny jak dotąd w Polsce tłumacz syryjskiej literatury patrystycznej /Por. Św.Efrem, Cyryllonas, Balaj - Wybrane pieśni i poematy syryjskie, tłum. W.Kania, Warszawa 1973, PSP 11; Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy. Teksty o Matce Bożej, Niepokalanów 1981, 33-73 = 8 pieśni maryjnych św. Efrema w tłumaczeniu ks. W.Kani/, powiększa przez nie i tak już okazałą liczbę przełożonych starożytnych poematów syryjskich. Lokalizacja pieśni zawartych w broszurze umieszczona jest w spisie

rzeczy. A oto ich tytuły: ss.4-8: Skrócona Pieśń o Maryi i Mędracach /CSCO 186,209-216/. Cała umieszczona jest we wspomnianym już XI tomie PSP, 32-40. Szkoda, że nie zaznaczono przynajmniej kropkami, w którym miejscu ile strof zostało opuszczonych; - ss. 9-10: Pieśń o ukrzyżowaniu Pana /Aug.Denk.V,361/; - ss. 10-14: skrócona Pieśń o Baranku /CSCO 298,6-7, 12-14/; - ss. 14-18: Pieśń Wielkanocna /CSCO 298,82-85/; - ss. 19-22: Pieśń o Duchu Świętym /CSCO 159,225-228/; - ss. 22-24: Pieśń o Najświętszej Pannie /L 2,523-527/ publikowana przez Tłumacza wcześniej dwukrotnie /PSP 11,30-32 oraz „Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy” 37-39/ mimo, iż nie wszyscy uznają jej autentyczność /uznają ją: G.Bosio, Iniziatozione ai Padri, II, Torino 1964, 188 oraz Th.Lamy, S.Ephraem hymni et sermones, Mechliniae 1902, II, 523; do dubia zalicza ją J.Ortiz de Urbina, Patrologia syriaca, Romae 1965², 73 oraz E.Beck, Die Mariologie der echten Schriften Ephraems, "Oriens Christianus" 40 /1954/22-40/; - ss.25-28: Pieśń o dniu śmierci i dniu zmartwychwstania /CSCO 240,134-135/. Prezentowane więc w broszurze pieśni nie są jednolite, ale dają możliwość poznać różne ich typy i tematykę. Wracając do lokalizacji, dobrze byłoby wyjaśnić gdzieś stosowane w niej skróty. Jeśli bowiem wśród patrologów znany jest CSCO /Corpus Scriptorum Christianorum Orientalium/, to nie mający do czynienia z dziełami św. Efrema nie łatwo zrozumie, że "L" zastosowane przy lokalizacji szóstej pieśni oznacza wydanie Th.Lamy'ego /S.Ephraemi hymni et sermones, I-IV, Mechliniae 1902 - J.Ortiz de Urbina oznacza go: LA/, a już chyba nikt nie odgadnie lokalizacji "Pieśni o ukrzyżowaniu" oznaczonej: "Aug.Denk. V,361".

V. Św.Efrem, Wszystka piękna jesteś, Tarnów 1980,ss.24.

W przeciwieństwie do poprzedniej, ta broszura zawiera już 5 jednotematycznych, tłumaczonych po raz pierwszy na język polski, pieśni św. Efrema, poświęconych wyłącznie Matce Bożej. Wszystkie opublikował autor po raz drugi w 1981 r. w swej patrystycznej antologii maryjnej: "Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy. Teksty o Matce Bożej" /niektóre pod zmienionym tytułem/. Trzeba tu powtórzyć uwagę Tłumacza zamieszczoną we wstępie, że św. Efrem był jednym z pierwszych autorów chrześ-

cijańskich, którzy Matce Bożej zaczęli poświęcać samodzielne dzieła, pieśni lub poematy. A oto wykaz zamieszczonych w broszurze pieśni: ss. 5-8: skrócona o 4 strofy Pieśń ku czci Dziewicy Maryi /CSCO 186,191-199/, wydana później w całości w antologii ze zmienionym tytułem: "Pieśń o Najświętszej Pannie" /Ojcowie Kościoła greccy i syryjscy 33-36/; - ss.9-11: Pieśń o Ewie i Maryi /CSCO 198,87-90/, powtórzona w antologii /ss. 40-43/; - ss.12-16: pieśń "Uboga - Matką Bogatego"/CSCO 186, 199-203/ wydana ponownie w antologii ze zmienionym tytułem: "Pieśń Maryi do Boskiego Dziecięcia" /ss.44-48/; - ss.16-18: skrócony o połowę tłumaczony z greckiego poemat "Nieskalana" /AS Op.Gr. 3,575-577/, wydany później w całości ze zmienionym tytułem: "Ku chwale Bożej Rodzicielki Dziewicy Maryi" w antologii /ss.69-72/; - ss. 18-22: tłumaczony z greckiego z drobnymi opuszczeniami wzruszający poemat "Żale Maryi nad cierpiącym Jezusem" /AS Op.Gr 2,574-575/, powtórzony w całości z poważnymi zmianami stylistycznymi w antologii /ss.73-75/. Należą tu słowa pełnego uznania dla Czcigodnego Tłumacza za udostępnienie w sposób tak prosty i bezpośredni próbek egzotycznej dla nas starożytnej poezji syryjskiej. Życzyć by sobie należało, by w dalszych broszurach serii "Głos Tradycji" pojawiały się również fragmenty zapowiedzianych przekładów "Pieśni o perle" i "Pieśni nisibijskich".

VI. Hymn "Akathistos", Tarnów 1983, ss.16.

Hymn "Akathistos" to jeden z najpiękniejszych zabytków liturgii bizantyjskiej i poezji chrześcijańskiej, wyrosły na gruncie maryjnej pobożności greckich i syryjskich Ojców Kościoła. Obok najbardziej dziś znanego i powszechnie używanego jego tłumaczenia M.Bednarza /"Znak" 131/1965/636-648 = A.Bober, Antologia patrystyczna, Kraków 1965,516-530 = oddzielne wydanie OO.Marianów: Akatyst ku czci Bogarodzicy. Starożytny liturgiczny hymn maryjny z dodatkiem oficjów towarzyszących. Red.S.J. Gajek, Rzym 1980, ss.107/ i nieco starszego, zapomnianego przekładu karmelity o.Smyraka Bernarda od Matki Bożej /Niepokalana, Kraków 1937, 20-53/ pojawia się nowe polskie tłumaczenie ks.W.Kani, publikowane najpierw w "Tarnowskich Studiach Teologicznych" /8/1981/287-293/, potem w patrystycznej antologii

maryjnej /"Ojcowie greccy i syryjscy. Teksty o Matce Bożej"; Niepokalanów 1981, 265-281/, a wreszcie oddzielnie w omawianej przez nas broszurce. Za podstawę przekładu tekst Meerssemana u M. Bednarza /służył grecki tekst Migne'a /PG 92, 1335-1398/. Piękny język i wyraźny podział na 24 strofy zachęcają do czytania, powtarzane zaś w tekście staropolskie "Zdrowaś" nadaje hymnowi posmak przeszłości.

VII. Kwintus Septymiusz Florens Tertulian, O świadectwie duszy, Tarnów 1982, ss.20.

Jest to pierwszy opublikowany w całości polski przekład małego apologetycznego traktatu Tertuliana /+220/, będącego rozwinięciem krótkiego zdania z jego "Apologetyka" /17,6/: "O testimonium animae naturaliter christianae". Dotąd bowiem ta piękna filozoficzna rozprawa znana była polskiemu czytelnikowi tylko we fragmentach. Ostatnio pojawił się drugi jej nowy przekład A. Guryna opublikowany w XXIX tomie "Pism Starochrześcijańskich Pisarzy". Należą się tu słowa pełnego uznania dla pierwszego Tłumacza za przyswojenie językowi polskiemu tego wartościowego, trudnego do tłumaczenia, traktatu w pięknym jak zwykle stylu /tłumaczenie na podstawie CSEL 20, 134-143/..

VIII. Św. Piotr Chryzolog, Źródło wody żywej, Homilie wybrane, Tarnów 1983, ss.40.

Jest to najobszerniejsza broszura z całej omawianej serii, zawierająca 5 homilii i 2 katechezy mało jeszcze znanego w Polsce św. Piotra Chryzologa /+450/, który pozostawił po sobie 176 homilii i kazań. "Celem niniejszego, skromnego zresztą wyboru, stwierdza Tłumacz we wstępie, jest zwrócenie uwagi na tę perłę literatury patrystycznej i zachęta do podjęcia trudu w przekładzie wszystkich mów wielkiego biskupa". Nie wiele bowiem faktycznie przełożono dotychczas na język polski z jego homiletycznej twórczości /jedynie: mowa XII o poście 40 - dniowym w tłum. T. Karyłowskiego, "Wiara i Życie" 5/1925/ 88-90 = A. Bober, Antologia patrystyczna, Kraków 1965, 281-283; mowa CXVIII o śmierci i zmarwychwstaniu ciał w tłum. anonimowym, "Homiletika" 31/1913/195-199 = A. Bober, j.w., 283-285; fragment mowy XCIV o nawróceniu Marii Magdaleny, A. Bober, j.w., 283; fragment mowy CXLV o narodzeniu Chrystusa i Józefie, A.

Bober, j.w., 285-286; oraz 6 mów CXL-CXLV o zwiastowaniu, wole-
leniu i narodzeniu Chrystusa w tłum. ks.W.Kania w: Ojcowie Koś-
cioła łacińscy. Teksty o Matce Bożej, II, Niepokalanów 1981,
129-148/. Tak więc przekład nowych mów, zawartych w omawianej
przez nas broszurze, stanowi dalszy przyczynek do przybliżenia
polskiemu czytelnikowi twórczości tego starożytnego kaznodziei.
Podstawą przekładu był łaciński tekst Migne'a. Szkoda tylko,
że Tłumacz nie podawał numeru przekładanej mowy, ani też dok-
ładnej ich lokalizacji, zadawalając się tylko ogólnym objaś-
nieniem: "Tłumaczenie na podst. PL 52,183-680" /cała twórczość
Piotra Chryzologa/. A oto zawartość omawianej broszury:
ss.5-8: pierwsza z czterech homilii o zwiastowaniu Najśw. Ma-
rii Pannie = mowa CXL /PL 52,575-577/; ss.8-13: piąta z pięciu
homilii na Objawienie Pańskie = mowa CLX /PL 52,620-622/;
ss. 13-17: homilia o uciszeniu burzy na morzu = mowa XX /PL
52,253-257/; ss.18-23: szósta z sześciu katechez o Modlitwie
Pańskiej = mowa LXXII /PL 52,404-406/; ss. 24-29: druga z
sześciu homilii na Zmartwychwstanie Pańskie = mowa LXXIV /PL
52,408-411/; ss. 29-30: okolicznościowa homilia z okazji kon-
sekracji Korneliusza Projekta na biskupa Forum Cornelli /póź-
niejszej Imoli/ = mowa CLXV /PL 52,633-634/; ss. 30-40: ostat-
nia z siedmiu katechez o Apostolskim Wyznaniu Wiary = mowa
LXII /PL 52,371-375/. Jedynie pierwsza z wyliczonych homilii
była już publikowana /Ojcowie Kościoła łacińscy. Teksty o
Matce Bożej 129-130/, reszta tłumaczona jest na język polski
po raz pierwszy. Oby ten dobry początek przyczynił się do oży-
wienia dalszego zainteresowania tym złotoustym kaznodzieją łacińskim.

Tak oto wygląda przegląd treści poszczególnych broszur
nowej polskiej broszurowej serii patrystycznej "Głos Tradycji".
Warto tu przypomnieć, że na jej wzór ks.W.Kania opublikował
również 3 broszury biograficzne, poświęcone św. Bazylemu, św.
Efremowi, św. Janowi Chryzostomowi /Tłumacz niebios, Tarnów
1980, ss.24; Cytra Ducha Świętego, Tarnów 1980,ss.24; Złoto-
usty Siewca Słowa, Tarnów 1981, ss.28/. Na zakończenie naszych
uwag życzymy Twórcy serii "Głos Tradycji" dalszych udanych
broszur patrystycznych, ale w o wiele większym nakładzie, by
głos Ojców Kościoła mógł docierać do wszystkich nawet mniej
przygotowanych ludzi.

Ks.Stanisław Longosz